

dos. Zaur Məmmədov
"26" "XII" 2024-cü il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050406-"Maliyyə", 050409-"Mühasibat"

Fakültə: İqtisadiyyat və idarəetmə

Kafedra: Maliyyə idarəetməsi və audit

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/F (Büdcə sistemi)

Fənn proqramı: (ARTN-nin 28.01.2015-ci il tarixli 91 sayılı əmr)

Kodu:IPFS-B08, IPFS-B09

Tədris ili: V (2024-2025.) Semestr: II

Tədris yükü: Cəmi: Auditoriya saati – 18 saat (10 saat müəhazirə, 4*2 saat seminar)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

Auditoriya №:

Saat:

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Bədəlov Əlixan Mehman oğlu, iqt.e.n, dos.

Məsləhət günləri və saati: I - V gün 10⁰⁰-17⁰⁰

E-mail ünvanı: alixan.badalov@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küç.,170-a

III.Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. N.Novruzov, E.İbrahimov Büdcə sistemi. Dərslik. Bakı, 2011

2. S.Ş.Bədəlov Büdcə sistemi. Dərslik. Bakı, 2003.

3. Z.Vəliyev Dövlət büdcəsi. Məlumat sorğu kitabı. Bakı, 2006

Əlavə ədəbiyyat

4. "Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2002

5. N. Novruzov, X. Hüseynov Maliyyə. Dərslik. Bakı, 2007.

6. V.Z.Zeynalov Maliyyənin əsasları. Bakı, 2008.

7. D.Bağırov, M. Həsənlı. Maliyyə / Dərs vəsaiti (ikinci buraxılış). Bakı: "İqtisad Universiteti" Nəşriyyatı, 2011.

IV.Prərekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən İqtisadiyyata giriş, Mikroiqtsadiyyat və Makroiqtisadiyyat fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Büdcə sistemi haqqında elm maliyyə haqqında elmin tərkib hissəsidir. Geniş təkrar istehsal, cəmiyyətin idarə edilməsi və dövlət haqqında nəzəriyyələr dövlət budcəsi haqqında elmin əsasıdır. Ümumdövlət mərkəzləşdirilmiş pul vəsaiti fondunun yaradılması və istifadə edilməsi zamanı dövlət müəssisələr, təşkilatlar və əhali arasında əmələ gələn iqtisadi münasibətlər büdcə sistemi haqqında elmin predmetidir. Büdcə sistemi vasitəsilə əldə edilən maliyyə vəsaitləri dövlətin müxtəlif funksiya və vəzifələrinin yerinə yetirilməsini təmin edir. Büdcə sisteminin gəlirləri və xərclərinin planlaşdırılması və bu sahədə nəzarət işinin təşkilini həyata keçirməkdir. Dövlət büdcəsi və müxtəlif subyektlər arasındakı qarşılıqlı əlaqələrin öyrənilməsində, müasir elmi-iqtisadi təfəkkürün formalaşmasında bakalavr pilləsində iqtisadçı kadrların hazırlanmasında tədris olunan fənnlərdən biri də "Büdcə sistemi" fənnidir. Dövlətin iqtisadi və sosial siyasətinin həyata keçirilməsinin əsas mexanizmi maliyyə sistemi və onun tərkib hissəsi olan büdcə sistemidir. Büdcə vasitəsilə dövlətin mərkəzləşdirilmiş və qeyri-mərkəzləşdirilmiş pul vəsaiti fondlarının yaranması və istifadəsi həyata keçirilir. Dövlət büdcədən özünün funksiyalarını həyata keçirmək üçün əsas iqtisadi alət kimi istifadə edərək, eyni zamanda iqtisadi və sosial siyasəti də həyata keçirir. Büdcə iqtisadi kateqoriya kimi maliyyə sisteminin tərkib hissəsidir, pul münasibətlərini təzahür etdirir və maliyyənin funksiyalarını özündə əks etdirir.

Fənnin əsas məqsəd və vəzifələri aşağıdakılardır: büdcə sisteminin sosial-iqtisadi mahiyyətini, əhəmiyyətini və respublikanın iqtisadi və sosial vəzifələrinin yerinə yetirilməsində büdcə sisteminin rolunu aydınlaşdırmaq, büdcəyə tədiyələrin hesablanması və ödənilməsi qaydası ilə, müəssisələrə, sosial-mədəni tədbirlərə xərclərin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi üsulları ilə tanış olmaq, büdcənin planlaşdırılması sahəsində maliyyə orqanlarının iqtisadi və nəzarət işinin təşkilini nəzərdən keçirmək və i.ə. Konkret olaraq bu istiqamətdə gələcək iqtisadçılara biliklər öyrətməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim mövzu planı: 18 saat (10 saat mühazirə, 4*2 saat seminar)

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , <u>seminar</u> , məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Müh. Saat	Tarix	Sem. Saat	Tarix
1	2	3	4	5	6
	Mühazirə				
1	Mövzu: Büdcənin sosial- iqtisadi mahiyyəti, büdcə quruculuğu və büdcə sistemi Plan 1. Büdcənin sosial-iqtisadi mahiyyəti 2. Büdcənin funksiyaları 3. Dövlət büdcəsinin əsas əlamətləri 4. Büdcə quruculuğunun mahiyyəti və tərkib hissəsi 5. Azərbaycan Respublikasının büdcə sistemi 6. Büdcələrarası münasibətlər, büdcələrin tənzimlənməsi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3]	2		2	
2	Mövzu: Büdcə hüququ və Azərbaycan Respublikasında büdcə prosesinin təşkili əsasları Plan: 1. Büdcə hüququ anlayışı və maliyyə hüququnun tərkib hissəsi kimi	2			

	2. Bütçə prosesinin mahiyyəti və təşkili prinsipləri 3. Bütçə prosesinin iştirakçıları və onların səlahiyyətləri 4. Bütçə prosesinin ayrı-ayrı mərhələlərinin qısa xarakteristikası 5. Maliyyə planlaşdırılması və bütçə proqnozlaşdırılması 6. Bütçə layihəsinin müzakirəsi və təsdiqi 7. Dövlət bütçəsinin icrası və bütçə icrası üzərində maliyyə nəzarəti Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4]				
3	Mövzu: Azərbaycanın bütçə siyasəti, Azərbaycan Respublikasının dövlət bütçəsinin gəlirləri və xərcləri sistemi Plan: 1. Azərbaycanın bütçə siyasətinin nəzəri əsasları 2. Dövlət bütçəsinin gəlirlər sisteminin mahiyyəti 3. Dövlət bütçəsinin gəlirlər sisteminin tərkibi və quruluşu 4. Bütçənin qeyri - vergi gəlirləri 5. Bütçədən maliyyələşən idarə müəssisə və təşkilatların xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsinin əsasları 6. Bütçə xərclərinin təsnifatı 7. Bütçədən maliyyələşmə prinsipləri və formaları 8. Smetə-bütçə maliyyələşdirilməsi 9. Xərclərin normalaşdırılması və maddi, maliyyə, bütçə normaları Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3; 4]	2		2	
4	Mövzu: Təhsil, səhiyyə və əhəlinin sosial müdafiəsi xərcləri Plan: 1. Təhsil xərclərinin tərkibi, quruluşu və maliyyələşdirilməsi qaydası 2. Təhsil müəssisələrinin və uşaq evlərinin saxlanması xərcləri 3. Səhiyyə xərclərinin tərkibi və quruluşu 4. Əhəlinin sosial müdafiəsi xüsusiyyətləri 5. Sosial sığorta xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi 6. Sosial müavinət xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi 7. Əmək pensiyalarının növləri, tərkibi və təyin edilməsi şərtləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3]	2			
5	Mövzu: Dövlət inzibati xərcləri və bütçələrarası münasibətlər Plan: 1. Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyət, müdafiə və milli-təhlükəsizlik orqanlarının saxlanmasına bütçə xərcləri 2. Azərbaycan Respublikası dövlət bütçəsindən məhkəmə hakimiyyəti, hüquq mühafizə və prokurorluq orqanlarının saxlanması xərcləri 3. Yerli özünüidare orqanlarının bütçə xərcləri 4. Bütçələrarası münasibətlərin mahiyyəti və təşkili prinsipləri 5. Azərbaycan Respublikası subyektlərinə dövlət bütçəsindən maliyyə dəstəyinin formaları və dövlət bütçəsindən regionlara verilən subvensiyalar 6. Bütçə krediti və onun formaları Mənbə: [Mühazirə materialları, 1; 2; 3]	2			
X	Cəmi:	10		4	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Müasir şəraitdə dövlətin baş maliyyə planı sayılan bütçə sisteminin mükəmməl öyrənilməsindən ötrü məsuliyyətli, savadlı kadrların hazırlanmasına böyük ehtiyac vardır. Dövlət bütçəsi və müxtəlif subyektlər arasında mövcud iqtisadi əlaqələrin təhlili və inkişaf etdirilməsi istiqamətində işlərin görülməsi vacibdir. Dünyada davam etməkdə olan iqtisadi böhran şəraitində bütçə proqnozlaşdırılmasının dürüst həyata keçirilməsinin və ardıcıl obyektiv təhlillərin aparılmasının böyük əhəmiyyəti vardır. Bu istiqamətdə gənc mütəxəssislərin hazırlanması vacib məsələlərdən sayılmalıdır. Bütçənin tarazlaşdırılması istiqamətində işlərin görülməsi, həmçinin toplanan gəlirlərin azalmasının məhdudlaşdırılması üçün nəzəri əsaslar işlənib hazırlanmalıdır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Bütçənin sosial-iqtisadi mahiyyəti, bütçənin funksiyaları və onun əsas əlamətləri haqqında biliklərə yiyələnir;
- Bütçə layihəsinin müzakirəsi, təsdiqi, icrası və bütçə icrası üzərində maliyyə nəzarəti ilə bağlı biliklərə yiyələnir;
- Dövlət bütçəsinin gəlirlərini və xərcləri ilə bağlı biliklər əldə edir;
- Təhsil və səhiyyə xərclərinin tərkibi, quruluşu və maliyyələşdirilməsi qaydası ilə bağlı biliklərə yiyələnir;
- Yerli özünüidare orqanlarının bütçə xərcləri və bütçələrarası münasibətlərin təşkili prinsiplərini öyrənir;
- Azərbaycan Respublikası subyektlərinə dövlət bütçəsindən maliyyə dəstəyinin formaları və dövlət bütçəsindən regionlara verilən subvensiyalarla bağlı biliklər əldə edir və s;

XIII. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollektiv sualları:

1. Bütçənin sosial-iqtisadi mahiyyəti
2. Bütçənin funksiyaları
3. Dövlət bütçəsinin əsas əlamətləri
4. Azərbaycan Respublikasının bütçə sistemi
5. Bütçə hüququ anlayışı və maliyyə hüququnun tərkib hissəsi kimi
6. Bütçə prosesinin mahiyyəti və təşkili prinsipləri
7. Dövlət bütçəsinin gəlirlər sisteminin tərkibi və quruluşu
8. Bütçə xərclərinin təsnifatı
9. Sosial sığorta xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi
10. Bütçələrarası münasibətlərin mahiyyəti və təşkili prinsipləri

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Bütçənin sosial-iqtisadi mahiyyəti
 2. Bütçənin funksiyaları
 3. Dövlət bütçəsinin əsas əlamətləri
 4. Bütçə quruculuğunun mahiyyəti və tərkib hissəsi
 5. Azərbaycan Respublikasının bütçə sistemi
 6. Bütçələrarası münasibətlər, bütçələrin tənzimlənməsi
 7. Bütçə hüququ anlayışı və maliyyə hüququnun tərkib hissəsi kimi
 8. Bütçə prosesinin mahiyyəti və təşkili prinsipləri
 9. Bütçə prosesinin iştirakçıları və onların səlahiyyətləri
 10. Bütçə prosesinin ayrı-ayrı mərhələlərinin qısa xarakteristikası
 11. Maliyyə planlaşdırılması və bütçə proqnozlaşdırılması
 12. Bütçə layihəsinin müzakirəsi və təsdiqi
 13. Dövlət bütçəsinin icrası və bütçə icrası üzərində maliyyə nəzarəti
 14. Azərbaycanın bütçə siyasətinin nəzəri əsasları
 15. Dövlət bütçəsinin gəlirlər sisteminin mahiyyəti
 16. Dövlət bütçəsinin gəlirlər sisteminin tərkibi və quruluşu
 17. Bütçənin qeyri - vergi gəlirləri
 18. Bütçədən maliyyələşən idarə müəssisə və təşkilatların xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsinin əsasları
 19. Bütçə xərclərinin təsnifatı
 20. Bütçədən maliyyələşmə prinsipləri və formaları
 21. Smetə-bütçə maliyyələşdirilməsi
 22. Xərclərin normalaşdırılması və maddi, maliyyə, bütçə normaları
 23. Təhsil xərclərinin tərkibi, quruluşu və maliyyələşdirilməsi qaydası
 24. Təhsil müəssisələrinin və uşaq evlərinin saxlanması xərcləri
 25. Səhiyyə xərclərinin tərkibi və quruluşu
 26. Əhəlinin sosial müdafiəsi xüsusiyyətləri
 27. Sosial sığorta xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi
 28. Sosial müavinət xərclərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi
 29. Əmək pensiyalarının növləri, tərkibi və təyin edilməsi şərtləri
 30. Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyət, müdafiə və milli-təhlükəsizlik orqanlarının saxlanmasına bütçə xərcləri
 31. Azərbaycan Respublikası dövlət bütçəsindən məhkəmə hakimiyyəti, hüquq mühafizə və prokurorluq orqanlarının saxlanması xərcləri
 32. Yerli özünüidarə orqanlarının bütçə xərcləri
 33. Bütçələrarası münasibətlərin mahiyyəti və təşkili prinsipləri
 34. Azərbaycan Respublikası subyektlərinə dövlət bütçəsindən maliyyə dəstəyinin formaları və dövlət bütçəsindən regionlara verilən subvensiyalar
 35. Bütçə krediti və onun formaları
- Sillabus "Maliyyə idarəetməsi və audit" kafedrasının "26" "XII" 2024-cü il tarixli (07 sayılı protokol) iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri:

Ə.Ə.

dos. Əlixan Bədəlov

Fənn müəllimi:

Ə.Ə.

dos. Əlixan Bədəlov